

EGÉSZ TAMÁS

Az 1922-es soproni nemzetgyűlési választások sajtóvisszhangjának feldolgozása egy középiskolai osztályban a mesterséges intelligencia felhasználásával

Absztrakt

A cikk az 1922-es soproni nemzetgyűlési választások, valamint a soproni németiség romló megítélésének történelemórai feldolgozását mutatja be, a gimnáziumi történelemoktatás folyamatába beillesztve. A mélységelvű projektmunkát hibrid laptopok, online tanulási felületek és mesterséges intelligencia alkalmazása támogatta. Céлом annak a feltárása volt, hogy a tanulók történelmi empátiáját és az érintettség kialakulását mennyiben befolyásolja a hét tanórás projektmunka, illetve hogy az MI-vel kapcsolatban mennyiben változik meg (mennyire lesz tudatosabb és kritiku-sabb) a tanulói attitűd. A projekt során a tanulók korabeli sajtóforrásokat dolgoztak fel, és egy fiktív történelmi újságot készítettek digitális felületen. A kérdőíves vizsgálat feltárta, hogy a tanulók társadalmi érzékenysége tovább erősödött, és az MI-hez való kritikus viszonyuk is tudatosab-bá vált. A speciális pedagógiai körülmények, valamint a kismintás kérdőíves kutatás korlátai elle-nére megállapítható, hogy a mesterséges intelligenciával ötvözött projekt mint módszertani meg-oldás eredményesen alkalmazható a történelemtanítás gyakorlatában.

Kulcsszavak: Horthy-korszak, helytörténet, projektmunka, mesterséges intelligencia

Teaching the Press Response to the 1922 National Assembly Elections in Sopron in Secondary School Using Artificial Intelligence

Abstract

The article presents the classroom exploration of the 1922 elections in Sopron, as well as the increasingly negative perception of the German population of Sopron, integrated into the process of secondary school history education. The in-depth project work was supported by hybrid laptops, online learning platforms, and the use of artificial intelligence. My aim was to explore to what extent the seven-lesson project work influenced students' historical empathy and the deve-lopment of personal involvement, and to what extent students' attitudes towards AI

changed, becoming more conscious and critical. During the project, students processed contemporary press sources and created a fictional historical newspaper on a digital platform. The questionnaire-based study revealed that students' social sensitivity was further strengthened, and their critical attitude towards AI also became more conscious. Despite the special pedagogical circumstances and the small-sample questionnaire-based research, it can be concluded that the project combined with artificial intelligence as a methodological solution can be effectively applied in the practice of history teaching.

Keywords: Horthy era, local history, project work, artificial intelligence

1. Bevezetés

Ez a tanulmány egy kettős fókuszú, történettudományi és történelemdidaktikai kutatás eredményeként született, melynek tárgya a magyar–német viszony alakulása Sopronban az 1921-es népszavazás és az 1946-os kitelepítés közötti időszakban. A kutatás célja olyan történelmi helyzetek feltárása, melyekben a két közösség együttélésének konfliktusai különösen jól megragadhatók, valamint annak vizsgálata, hogy ezek az esetek miként használhatók fel a történelemórán a történelmi empátia fejlesztésére, a toleranciára és az elfogadásra nevelésre, valamint a legújabb történettudományi eredmények projekt módszerrel és digitális eszközökkel történő tanórai alkalmazására.

Az első ilyen történelmi helyzet – a jelen dolgozat témája – az 1922-es nemzetgyűlési választásokhoz kapcsolódik, amikor a Civitas Fidelissima „szégyenszemre” egy baloldali képviselőjelöltet juttatott nemzetgyűlési mandátumhoz.¹ Történelmi kutatásom során feltártam a választás évének helyi sajtóját, és ennek alapján igazoltam, hogy a soproni németekkel szembeni bizalmatlanság kezdetben nem etnikai színezetű volt, hanem politikai gyökerekkel rendelkezett. A korábbi kutatások eredményeit pedig annyiban pontosítottam, hogy a németekkel szembeni bizalmatlanság valódi kiéleződése nem közvetlenül a népszavazást követően, hanem fél évvel később, az 1922. május–júniusi

¹ Két országosan ismert politikus, a kormánypárti Klebelsberg Kunó belügyminiszter, a város eddigi képviselője, valamint a royalista ifj. Andrassy Gyula küzdött a soproni képviselői mandátumért. Hozzájuk csatlakozott harmadikként a városban teljesen ismeretlen dr. Hébelt Ede zsidó származású budapesti ügyvéd, a szociáldemokrata párt jelöltje. Országos meglepetést és megdöbbenést okozott, hogy Klebelsberg már az első fordulóban kiesett, a másodikban pedig Hébelt aratott győzelmet. A választást a soproni németek döntötték el, akik a város gazdasági válságáért a kormányt büntették, és a szociáldemokrata jelöltre szavaztak. A választásokat feldolgozó alapos, többszemponú kutatás Taschek Zoltán nevéhez fűződik. Vö. TASCHEK (2018).

nemzetgyűlési választások nyomán következett be. Ez az esemény nagytólencseként erősítette fel a soproni magyarok és németek közötti rejtett tektonikai feszültségeket.

2. Didaktikai megfontolások

A bemutatott történelmi probléma a középiskolai tananyagban lazán illeszkedik az első világháborút követő időszakhoz és a Horthy-korszak kialakulásához, valamint a bethleni konszolidációhoz.² A kerettanterv lehetőséget biztosít arra, hogy a tanár a kötelezően feldolgozandó témakörök mellett évente két témakört kijelöljön mélységelvű feldolgozásra³, amely során a tanulók egy adott történelmi jelenséget részletesebben, többféle forrás és megközelítés segítségével vizsgálhatnak. Ez a megközelítés kifejezetten támogatja a projektmódszer, a forrásalapú tanulás és a helytörténeti példák alkalmazását a történelemórán. Az 1922-es soproni nemzetgyűlési választások feldolgozása ilyen értelemben logikusan illeszthető a korszak tanításához, mivel konkrét helyi példán keresztül teszi vizsgálhatóvá a trianoni békeszerződés következményeit, a korszak politikai konfliktusait, valamint a nemzetiségi kérdés megjelenését is.

A jelenleg használt középiskolai történelemtankönyvekben Sopron a korszak tárgyalásakor elsősorban az 1921-es népszavazás kapcsán jelenik meg. A 11. évfolyamos tankönyvek⁴ a város történetét a trianoni békeszerződés következményeinek bemutatása során tárgyalják: kiemelik a Rongyos Gárda fegyveres fellépését, a Lajtabánság kikiáltását, valamint az 1921 decemberében megtartott népszavazás eredményét, amelynek nyomán Sopron és környéke elnyerte a Civitas Fidelissima címet. A tankönyvek azonban alapvetően nemzetpolitikai sikerként értelmezik az eseményeket, és nem térnek ki azokra a helyi társadalmi és politikai feszültségekre, amelyek a népszavazást követő években a magyar és a német lakosság viszonyát alakították. Így az 1922-es nemzetgyűlési választások és azok sajtóvisszhangja teljesen hiányzik a tananyagból, ami indokoltá teszi a téma helytörténeti és forrásalapú feldolgozását a történelemórán.

A téma feldolgozása a tanórán digitális eszközökkel támogatott projektmódszerrel történt a Soproni Széchenyi István Gimnáziumban a 12. évfolyamon, mesterséges intelligencia bevonásával. A tanulók feladata egy digitális virtuális történelmi újság elkészítése volt. A projekt célja, hogy a diákok ne csupán távoli, elvont ismeretként

² Történelem kerettanterv a gimnáziumok 9-12. osztálya számára (2020) 33.

³ Történelem kerettanterv a gimnáziumok 9-12. osztálya számára (2020) 2.

⁴ A mintavétel során az állami tankönyvek közül az „A” típusú BORHEGYI–NÁNAY, (2022) és a „B” típusú tankönyvet SZÁRAY (2022), valamint a katolikus történelemtankönyvet BORONKAI et al. (2022) vizsgáltam meg.

tekintsenek a történelemre, hanem személyesebb kapcsolatot – történelmi empátiát – alakítsanak ki a múlt eseményeivel, így jobban bevonódjanak a tanulási folyamatba.

A történelmi empátia fejlesztése annak a megértési folyamatnak az erősítését jelenti, amelynek révén közelebb kerülhetünk ahhoz, hogy a múltban élő emberek mit és miért gondoltak vagy tettek.⁵ Míg Kojanitz László a történelmi empátiát értelmező kulcsfogalomként határozza meg, én inkább – Vajda Barnabással⁶ egyetértve – olyan módszerként tekintek rá, amely a történelmi jelenségek többszemponú értelmezését és a különböző nézőpontok megismerését segíti a történelemtanulás során. Mindemellett fontos, hogy a történelmi empátia nem a múlt szereplőivel való együttérzést jelenti, hanem azt a képességet, hogy meg tudjuk érteni a gondolkodásukat, döntéseiket. E készség fejlesztését elősegíthetik az olyan tanulási helyzetek, amelyekben a diákok szerepekbe lépve, játékos vagy alkotó formában próbálják értelmezni a múlt szereplőinek döntési helyzeteit.⁷

A projektben alkalmazott tapasztalati szintű elmélyülés elve⁸ lehetővé tette, hogy a diákok ne csupán felületesen érintsék a témát, hanem mélységében is megértsék annak jelentőségét. Mindez összhangban áll a mélységelvű történelemtanítással, amely lemond a „teljesség illúziójáról”, és felvállalja az esetlegességet⁹ – vagyis azt, hogy más témakörök rovására éppen ennek az adott témakörnek a feldolgozására szánjuk rá a több tanórás időkeretet. A problémaorientált történelemoktatás¹⁰ pedagógiai megközelítése is helyet kapott a projekt didaktikai megfontolásai között, hiszen a tanulók aktív problémamegoldáson keresztül sajátították el a történelmi gondolkodást, nem pusztán ismereteket tanultak meg.

A projekt módszertana lehetőséget biztosított az óra témájától való termékeny elkalandozásra¹¹, az önálló kutatásra és a felfedezve tanulásra, amely során a tanulók saját maguk juthattak el következtetésekhez a történelmi források és médiatartalmak elemzése révén. Az elmúlt évtizedek történelemoktatásában megfigyelhető, hogy a tanárok munkájában egyre inkább háttérbe szorul az információátadásra korlátozódó tanítási gyakorlat, és előtérbe kerülnek a tanulói projektek¹² és tevékenységek¹³ – még akkor is, ha ezzel kapcsolatban számos ellenérvet tudnak felsorakoztatni mindazok a

⁵ Vö.: KOJANITZ (2024) 9.

⁶ VAJDA (2024) 2.

⁷ Vö.: JESZENSZKI (2026)

⁸ HUNYADI-BUZÁS–HOMÁNE (2023) 1.

⁹ BIHARI–KNAUSZ (1997) 68-70.

¹⁰ DÁRDAI (2007) 50-52.

¹¹ KNAUSZ (1994) 137.

¹² MAKK (2012) 9-12)

¹³Vö. DÁRDAI–KAPOSI (2021) 146.

pedagógusok, akik idegenkednek¹⁴ a projektpedagógiától. A tevékenységalapú pedagógiai megközelítések (mint például a kooperatív tanulás, a drámapedagógia vagy a projektmódszer) egyúttal tanulóközpontúak is: a diákok megtapasztalhatják, hogy a pedagógiai folyamatok középpontjában saját tevékenységük és aktív részvételük állhat.¹⁵

Erre pedig szükség van, hiszen sem a Nemzeti alaptanterv, sem a kétszintű történelemérettségi¹⁶, sem pedig a munkaerőpiac elvárásai nem teljesíthetők pusztán hagyományos, frontális oktatási módszerekkel – csak olyan tanulás-szervezéssel kiegészítve, amely a tanulói tevékenységekre épül.¹⁷

A tanulói sokféleség és a 21. század gyorsan változó kihívásai olyan pedagógiai válaszokat kívánnak, amelyek túlmutatnak az ismeretek pusztá átadásán. Nem tudhatjuk biztosan, milyen foglalkozásokkal, technológiákkal kell majd szembenézniük a diákoknak a jövőben, de a projektmódszer olyan készségeket fejleszt, amelyek révén képesek lesznek megtalálni helyüket a társadalomban és a munka világában: sokoldalúságot, nyitottságot és eligazodási képességet.¹⁸ A projekt során a tanulók a Tankerülettől személyes használatra kapott HP ProBook x360 435 G10 hibrid laptopokat használták, amelyek érintőképernyővel és digitális tollal is rendelkeznek. Ezek az eszközök rendelkeznek a legnagyobb pedagógiai potenciállal a digitális eszközök között.¹⁹ Ugyanis egyaránt lehetővé teszik a kézírásos adatbevitelt, a digitális tankönyvek használatát, a OneNote-alapú jegyzetelést és együttműködést, valamint a szöveg-, kép- és prezentációkészítést. A projekt digitális munkakörnyezete a OneNote-ra épült, amely rugalmas tananyagmegosztást és az Együttműködési területének köszönhetően csoportmunkát tesz lehetővé.

A tanulók mesterségesintelligencia-alapú alkalmazásokat is használtak a szövegalkotáshoz és képgeneráláshoz (pl. ChatGPT). Az MI bevonását pedagógiai szempontból az indokolta, hogy a történelemtanítás – a történettudományhoz hasonlóan – alapvetően szövegközpontú tevékenység, így a nagy nyelvi modellek hatékony támogató eszközként használhatók az információgyűjtés, a szövegértelmezés és a tartalomalkotás során. Ugyanakkor a projekt során hangsúlyosan megjelent a mesterséges intelligenciával szemben tanúsított „kritikátlan bizalom”²⁰ megfelelő kezelése is: a tanulók feladata nem csupán a generált tartalmak felhasználása volt, hanem azok ellenőrzése, értelmezése és szükség esetén korrigálása is (lásd: 1. táblázat). Ez

¹⁴ KNAUSZ (2011)

¹⁵ KNAUSZ (2015) 7.

¹⁶ Történelem részletes érettségi vizsgakövetelmény (2021)

¹⁷ Vö.: MAKK (2020) 213.

¹⁸ Vö.: ZOGLOWEK (2018) 10.

¹⁹ LÉNÁRD–PRIEVARA (2020) 22.

²⁰ KEREPESZKI (2024) 12..

lehetőséget teremtett arra, hogy a diákok a digitális technológiákat tudatosan és reflektált módon használják: az ily módon keretek közé terelt MI-használat olyan modern készségek gyakorlását jelenti, amelyek a jövőben elengedhetetlenek lesznek a munkaerőpiacokon.²¹ Fontos megjegyezni továbbá, hogy a mesterséges intelligencia oktatási célú felhasználása egy folyamatos egyensúlyozást jelent a szaktudományos és történelemdidaktikai ismeretek, valamint a technológiai fejlesztések között,²² így nagyfokú rugalmasságot (és innovációkra való nyitottságot) igényel a pedagógustól.

1. táblázat: Szempontok a mesterséges intelligencia ellenőrzéséhez, a feladatkiírásba beépítve

MI-ellenőrzési szempontok:

1. Pontosság: történelmileg hiteles-e az írás vagy vizuális elem?
2. Hitelesség: illik-e a korszak stílusához, szóhasználatához, vizualitásához?
3. Elfogultság: tartalmaz-e torzítást vagy leegyszerűsítést?
4. Érthetőség: a célközönség (mai olvasóként) számára világos-e?
5. Beépíthetőség: érdemes-e felhasználni az újságcímet? Ha nem, mit javasoltok helyette?

Szerkesztői döntéslista:

- Mit tartotok meg,
- mit dobtok ki,
- mit írtok/rajzoltok újra,
- és miért?

A projekt során alkalmazott tanulási helyzetek és módszerek több, a történelemtanuláshoz kapcsolódó alapvető kompetencia fejlesztését is szolgálták.²³ A feladatok egyrészt az ismeretszerzés és forráshasználat területéhez kapcsolódó készségeket erősítették, különösen a források értelmezését és összevetését. Emellett fejlesztették a szaktárgyi kommunikációt, hiszen a tanulóknak történelmi fogalmak használatával kellett érvelniük és következtetéseket megfogalmazniuk. A projekt különösen hozzájárult a történelmi gondolkodás fejlődéséhez is: a diákoknak problémaközpontúan kellett értelmezniük a történelmi helyzeteket, feltárniuk az ok-okozati összefüggéseket, valamint különböző nézőpontok mérlegelésével kialakítaniuk

²¹ KÓMŰVES (2024) 2.

²² ELSNER–PILZ (2026) 46)

²³ Vö.:Történelem részletes érettségi vizsgakövetelmény (2021)

saját álláspontjukat. Ez a komplex tanulási helyzet így több kompetenciaterület együttes fejlesztését tette lehetővé.

3. A projekt és a tanulói produktum

A hét tanórát kitöltő projektet a Soproni Széchenyi István Gimnázium 12. D (ún. digitális pedagógiai) osztályában valósítottam meg, 2025. március 17–27. között. Igazgatóhelyettesként ebben az egy osztályban tanítottam, így nem kellett ismeretlen diákokkal dolgoznom. A projekt megvalósítására másfél hónappal az érettségi vizsgák előtt került sor, amikor általában az ismétlés, a jegyszerzés és a hiányok pótlása kerül előtérbe. Az osztály azonban ekkorra már jól állt a tananyag feldolgozásával és a vizsgára való felkészüléssel, ezért felvettem a projekt lehetőségét, amelyet a diákok nyitottan fogadtak.

A projekthez kidolgozott tananyagot a tanulók a OneNote felületén, az „Órai munka” tanulói szakaszban kapták meg. A szakirodalom és saját kutatásaim alapján összeállított tananyag négy fő témára épült: Sopron társadalmi, gazdasági és nemzetiségi viszonyai a 20. század elején; az 1922-es nemzetgyűlési választáson induló pártok és jelöltjeik; a kampány és választások eredményei; valamint a választási eredmények sajtóvisszhangja a soproni lapokban, különös tekintettel a német lakossággal kapcsolatos értelmezésekre.

A tananyag mellett a diákok nyolc, az 1922-es helyi sajtóból származó forrásrészletet is kaptak. A források kiválasztásánál arra törekedtem, hogy a magyar és német nézőpont is megjelenjen bennük, illetve a választások előtti, alatti és utáni időszakot egyaránt lefedjék (lásd: 1. ábra). A terjedelmi korlátok miatt a cikkek rövidített változatban kerültek a tanulók elé, ugyanakkor a teljes szövegek a OneNote felületén elérhetők maradtak, ami lehetőséget biztosított a differenciálásra is. A német nyelvű szövegeket fordításban kapták meg a tanulók, mivel nem mindenki tanult németül, és a gót betűk olvasása is nehézséget jelentett volna.

1. ábra: Egy német nyelvű forrás 1922-ből

2. forrás:

Hogyan válasszunk? (Szavazólapminta az Oedenburger Zeitungból)

(Oedenburger Zeitung, 1922. május 28.)

Milyen következtetést tudsz levonni az Oedenburger Zeitung pártállásával kapcsolatban a mellékelt szavazólapminta alapján?

Forrás: Arcanum Adatbázis

A mélységelvű történelmi projektet úgy terveztem meg, hogy hét tanórát töltsön ki, a következő órabeosztással:

- 1–2. óra: Bevezetés és előzetes kérdőív. Csoportalakítás, majd a projekt bemutatása. A történelmi probléma ismertetése a saját készítésű tananyag, valamint a kiválasztott korabeli sajtóforrások segítségével.
- 3–4. óra: Projektmunka csoportokban: cikkek, plakátok, reklámok készítése MI bevonásával. Újságoldalak szerkesztése.

- óra: Finomhangolás és ellenőrzés – Kritikai visszacsatolás az MI által generált anyagokra.
- óra: Prezentáció és disszemináció – Az újság bemutatása és értékelése.
- óra: Reflexió és hatásmérés – Az MI-használat tapasztalatainak elemzése és a történelmi empátia mérése kérdőívvel.

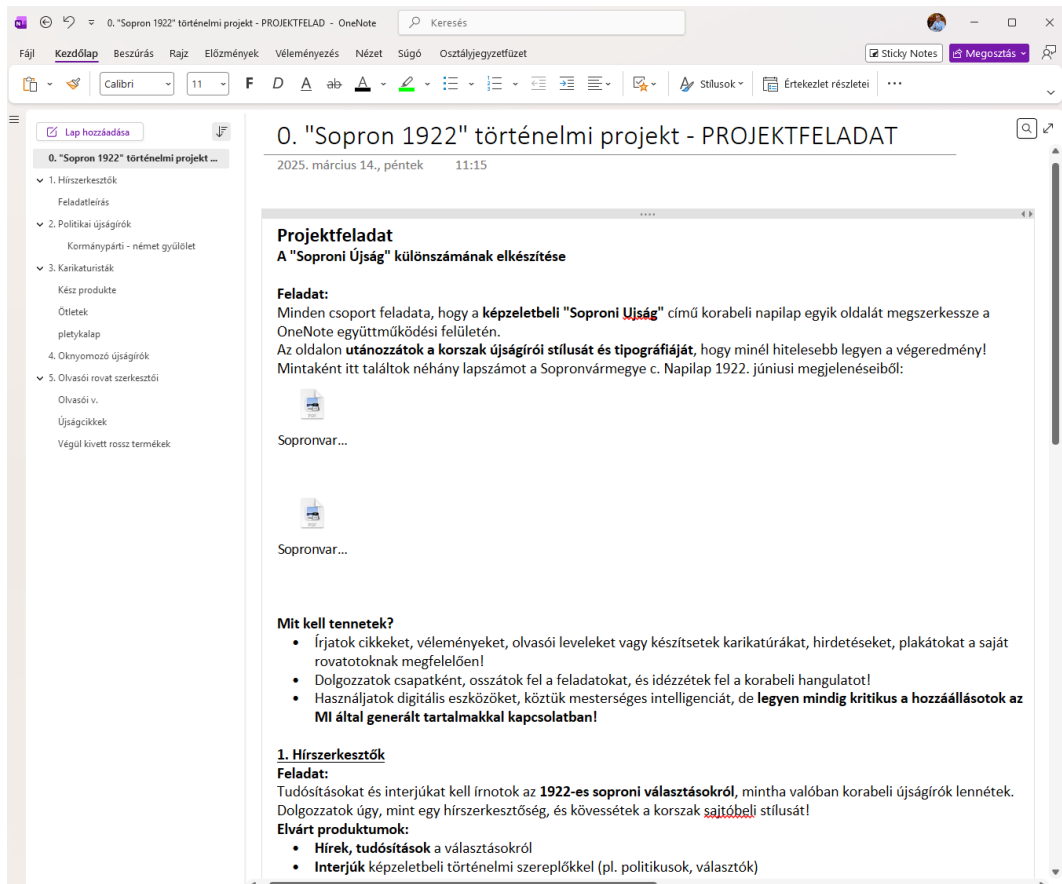
A 30 fős osztályt 5 csoportra osztottam, és mindegyiknek más-más feladatot adtam a 2. táblázatban található beosztás alapján:

2. táblázat: Projektcsoportok és -feladatok

A csoport neve	Feladatok	Produkumok	A mesterséges intelligencia szerepe
„Hírszerkesztők”	Hírek és interjúk írása a választásokról a korabeli sajtó stílusában	Eseménybeszámolók, interjúk	A korabeli újságírói stílus modellezése
„Politikai elemzők”	Politikai véleménycikkek és pártok narratíváinak bemutatása	Véleménycikkek, pártpropaganda	Eltérő politikai nézőpontokat modellező szövegek létrehozása
„Karikaturisták”	Politikai plakátok, karikatúrák és vizuális propaganda készítése	Korabeli stílusú karikatúrák, plakátok	Képgenerátor segítségével korabeli vizuális anyagok létrehozása
„Oknyomozó újságírók”	Vitarovat, ellentétes politikai álláspontok ütköztetése, valamint tényellenőrző cikkek készítése	Tényellenőrző cikkek, vitarovat	Torzított vagy propagandaszövegek felismerése és stilisztikai elemzése
„Olvasói rovat szerkesztői”	Olvasói levelek és politikai hirdetések készítése	Korabeli olvasói levelek, reklámok	Különböző társadalmi csoportok (németek, munkások, kormánypárt, legitimisták, stb.) nézőpontjából generált szövegek

A projekt során egy fiktív, korabeli soproni sajtótermék született meg, a „Soproni Újság”, amely egy politikai, etnikai és világnézeti szempontból is független és semleges napilapot imitált. A lap a kitalált háttértörténete szerint a Tanácsköztársaság bukása után, 1919. szeptember 1-jén jelent meg először, és 1947-ig működött, amikor a kommunista városvezetés betiltotta. Az újságot a tanulók csoportmunkában készítették el az osztály által tanulási térként használt OneNote alkalmazás felületén (lásd: 2. ábra).

2. ábra: A feladatkiírás egy részlete a OneNote felületén

A lap öt rovatból áll: 1. hírek és interjúk, 2. politikai véleménycikkek, 3. plakátok és vizuális propaganda, 4. vitarovat és 5. olvasói levelek, valamint politikai hirdetések. Az újságot az öt csoportnak megfelelően az *Együttműködési terület* öt különböző lapján készítették el, az adott laphoz a csoport minden tagjának egyenlő hozzáférési jogosultsága volt. Bár a munkafelület digitális volt, az elkészült produktum egy nyomtatott lapot imitált, amire a OneNote szöveg- és képszerkesztési megoldásai

nyújtottak lehetőséget. Az újság magyar nyelven készült, így a soproni németek álláspontja is magyar nyelven jelent meg benne.

A munka végén a csoportok a tantermi kivetítőn mutatták be eredményeiket (lásd: 3. ábra).

3. ábra: Az „Oknyomozó újságírók” által készített oldalpár

<p>2</p> <p>SOPRONI UJSÁG 1922. június 7.</p> <p>NEMZETI KÉRDÉS ÉS A TRIANONI ÁRNYÉK</p> <p>Sopron és környéke, amely alig néhány éve döntött a magyar haza mellett, most mintha megfellebbezett volna a szent kötelességéről. A választás eredménye arról tanúskodik, hogy egyesek immár nem a revízió ügyének élharcosai, hanem tévova szemléletű lettek egy elbizonytalanodott jövőnek. Vajon azok, akik ma diadalmaskodnak, képesek lesznek-e képviselni Sopron magyar jellegét, vagy a nemzetiégi kérdésben a megalkuvás útjára lépnek?</p> <p>A POLITIKAI ÉBERSÉG HIÁNYA</p> <p>Nem tagadható, hogy a régi politikai vezetés is hibázott. Dárdó úrnemek és fellezgős hazafiak szöلمok nem pótolhatják a valódi politikai éberséget, amelyre a nemzetnek és városunknak egyaránt szüksége van. A választásra való felkészülés elmaradt, az ellenséges erők térnyerését alábécülték, s mire észbe kaptak, már késő volt. Sopron polgársága nem ébredt föl időben, s most egy olyan útra lépett, amelynek végkimenetét csak tekinthetni lehet.</p>	<p>A SOPRONI NÉMETEK ÁLLÁSPONTJA</p> <p>Az Oedenburger Zeitung írásából kiderül, hogy soproni népszavazás előtt a térség német lakosainak kiálltsége Bethlen leván miniszterelnökhöz fordult, hogy közvetíse kívánságaikat a magyar kormány felé.</p> <p>Nyelvi jogok biztosítása</p> <p>Azt szeretnék volna elérni, hogy a nem magyar anyanyelvű állampolgárok nyelvi jogait garantáló törvényeket és rendeleteket maradéktalanul hajtásák végre. Ez azt jelentette, hogy az iskolákban, a közigazgatásban és a bíróságokon is érvényesülnie kell a német nyelv használatának.</p> <p>Német nyelvű oktatás helyreállítása</p> <p>Különbösen fontosnak tartották, hogy az iskolákban ismét legyen német tanítási nyelv is.</p> <p>Gazdasági kérések</p> <p>Javasolták egy nagy borászati létesítést Sopronban és egy német tananyelvű borászati iskola felállítását a helyi borágazat fellendítése érdekében. Ez mind jól tükrözi, hogy a német közösség lojális Magyarország iránt, ugyanakkor kétféle igényüket a kulturális és gazdasági autonómiaira.</p>	<p>3</p> <p>SOPRONI UJSÁG 1922. június 7.</p> <p>NEM HAGYLAN</p> <p>SOPRONI VITAROVAL Népszavazás után – merre tovább?</p> <p>A soproni népszavazás már elvégzett, de a perlekedés nem csitul a városban. Ki-ki mondja a magáét, s ez is mutatja, mennyire kettősezik a nép.</p> <p>Országgyűlési képviselő:</p> <p>– Sopron megmutatta, hogy magyar földhöz hi maradt – mondotta lapunknak egy városi képviselő. – Persze, voltak, akik más gondolták, de most az őszentetés az első. Magyarhon nem taszit el senkit, de elvárja, hogy minden polgár tisztességesen s lojálisan éljen benne. Amikor arról kérdeztük, mi lesz a gazdasággal, ha Ausztriával lazul a kapcsolat, ezt mondta: – Sopron feljárdni fog, de magyar földön, magyar szívvel!</p> <p>„A földnek nincs párta”</p> <p>Egy soproni poncichter gazda méltatlankodva felelt: – Mink dolgozunk, adót fizetünk, a borunkat termeljük. Nem politikáznunk akarunk. Magyarhonra szavaztunk, de ettől nem lesz több kenyér az asztalon, ha egymásnak esünk! Egy másik gazda hozzátette: – Mink maradtunk, mer ez a mi földünk. Nem kérünk cinkéket a homlokunkra!</p> <p>„Ellenségkereséssel nem lesz jóvő”</p> <p>A kortóban asszony felháborodottan válaszolt: – Egyik napról a másikra ránt mondják, hogy árulók vagyunk, pedig csak annyit kérdeztünk: mi lesz velünk? Mink dolgozni akarunk, nem marakodni! Aki mindenit ellenséget keres, az magának árt! Lapunk továbbra is várja olvasóink gondolatait!</p> <p>Igy győz Hazánk!</p> <p>So siegt das Vaterland!</p> <p>Hirdetés:</p> <p>A rómaiak után ugyan elcsendessedett a Soproni Borvidék, de a történelem újra és újra felemelte – ahogy a poharak is! Hosszú évszázadok hagományára, nemes szőlőfajták és a hűséges soproni domok edék ma is azt az ízt, amit királyok, nemesek és borkedvelők generációi méltattak. Fedezd fel te is a Soproni borvidék kincseit! Iszold meg a történelem zamatát! Soproni bor. A múlt, ami ma is él!</p> <p>Óvakodjanak a hamisított boroktól!</p> <p>A soproni hatóságok szigorúbb ellenőrzéseket vezetnek be a borpiacban, miután több helyről is jelentették, hogy egyes kereskedők gyenge minőségű bort próbálnak valódi soproniakként eladni. A városi tanács mindenkit óvatosságra int, és azt javasolja, hogy csak megbízható termelőktől vásároljanak.</p>
---	---	---

4. Eredményesség és reflexió

A projekt eredményességét kérdőívvel vizsgáltam meg.

A bemeneti kérdőíves vizsgálatra a projekt első, míg a kimenetire a projekt utolsó tanóráján került sor, Microsoft Forms kérdőívvel. A két kérdőív alapvetően ugyanazokat a kérdéseket tartalmazta, a különbség csupán abban állt, hogy a kimeneti változatban a kérdések megfogalmazása kiegészült azzal, hogy a tanulók válaszaik során vegyék figyelembe a projekt során szerzett tapasztalataikat is.

A kérdéssor összeállítását az a szándék vezérelte, hogy feltérképezzem a tanulók történelmi empátiáját, valamint a mesterséges intelligenciához való viszonyulásukat.

Mindkét témakörben szerepeltek zárt végű, Likert-skálás kérdések,²⁴ valamint nyitott kérdések is, amelyek lehetőséget adtak a diákoknak gondolataik részletesebb kifejtésére (lásd 3. táblázat).

3. táblázat. A kérdőív kérdései

<p>1. Mennyire értesz egyet az alábbi állításokkal? Jelöld meg azt a választ, amely legjobban tükrözi a véleményed!</p> <ul style="list-style-type: none"> – Fontosnak tartom, hogy egy ország minden lakosa egyenlő jogokkal rendelkezzen, függetlenül attól, hogy többségi vagy kisebbségi csoporthoz tartozik. – Szerintem a kisebbségi csoportok politikai szerepvállalása veszélyeztetheti a társadalmi stabilitást. – Úgy gondolom, hogy a múltban előfordult, hogy egy kisebbségi csoportot igazságtalanul vádoltak hűtlenséggel vagy árulással. – Ha egy újság negatívan ír egy kisebbségi csoportról, azt mindig kritikusan kell kezelni. – Szerinted mennyire fontos, hogy a történelmi eseményeket több szemszögből vizsgáljuk meg?
<p>2. Mit gondolsz, milyen tényezők befolyásolják azt, hogy az emberek hogyan vélekednek egy kisebbségi csoportról?</p>
<p>3. Szerinted milyen következményei lehetnek annak, ha egy társadalomban elterjed az a nézet, hogy egy kisebbségi csoport veszélyt jelent a többségre?</p>
<p>4. Mennyire értesz egyet az alábbi állításokkal? Jelöld meg azt a választ, amely legjobban tükrözi a véleményed!</p> <ul style="list-style-type: none"> – A mesterséges intelligencia segíthet a történelmi források megértésében és elemzésében. – Az MI használata segíthet abban, hogy tudatosabban kezeljem az információkat és felismerjem, mit kell kritikusan értékelnem. – A mesterséges intelligencia ösztönözheti a kreativitást és új ötleteket adhat a problémák megoldásához. – A mesterséges intelligencia hatékonyan támogathatja a történelmi tanulást.
<p>5. Mí számodra a legérdekesebb vagy leghasznosabb az MI használatában?</p>
<p>6. Milyen kihívásokat vagy nehézségeket tapasztaltál az MI használata során?</p>

²⁴ A kérdésekre az alábbi válaszlehetőségek voltak: *Nem értek egyet vele – Inkább nem értek egyet vele – Semleges – Inkább egyetértek vele – Teljesen egyetértek vele.* A kiértékelésnél ezt úgy számszerűsítettem, hogy a válaszlehetőségeket 1-től 5-ig terjedő skálának tekintettem, s ez lehetőséget adott az átlagolásra.

Mind a bemeneti, mind a kimeneti kérdőívet kitöltötte a teljes osztály, ez 30 tanulót jelent. A diákok a bemeneti kérdőívet 2025. március 17-én, a projekt kezdőnapján, a kimeneti kérdőívet pedig 2025. március 27-én, a projekt zárásakor töltötték ki, tanórai keretek között.

A válaszok elemzése nyomán megállapítható, hogy a tanulók érzékenyebbé váltak a kisebbségi kérdésekre, jobban megértik az előítéletek és a kollektív vádaskodás veszélyeit. Ugyanakkor megerősödött bennük a médiaforrások kritikus megközelítése is, tudatosabban szemlélik a sajtótorzítás történelmi veszélyeit.

A mesterséges intelligenciával kapcsolatos attitűdök alakulásának vizsgálatakor pedig kimondható, hogy a tanulók körében nőtt az MI hasznosságának megítélése, és erősödött az ezzel kapcsolatos kritikai gondolkodásuk is. Markánsabban megjelenik körükben az MI-vel szembeni kritikus hozzáállás határozottabbá válása, valamint a felhasználói tudatosság és az etikai érzékenység, így pedig érettebben tudnak elgondolkodni az MI hatáiról is.

A projekttermékek tartalmilag megfeleltek a feladatnak, és formailag is igyekeztek visszaadni a korabeli sajtó tipográfiáját, bár nyelvileg időnként anakronisztikus elemek jelentek meg bennük.²⁵ Emellett tartalmi fikciók is előfordultak a szövegekben, amelyek – a „mi lett volna, ha...” típusú kérdésekhez hasonlóan – hozzájárulhatnak a történelmi folyamatok mélyebb megértéséhez.²⁶

A tanulók a „Soproni Ujság” elkészült oldalait magabiztosan prezentálták. Tapasztalataim szerint a digitális pedagógiai környezetben tanuló diákok előadásmódja és projektmunkában való jártassága az átlagos gimnáziumi szint felett áll, amit intézményi tapasztalatok és volt tanítványok visszajelzései is megerősítenek. Bár ezek nyilvánvalóan szubjektív, érintetti nézőpontból megfogalmazott tapasztalatok, úgy vélem, fontosak, és megerősítik a digitális pedagógiai gyakorlatban rejlő lehetőségek pozitív megítélését.²⁷ Tudományos alátámasztásukhoz viszont természetesen további kutatásokra lenne szükség.

Összességében a digitális eszközökkel támogatott projekt sikeresnek bizonyult: a tanulók társadalmi érzékenysége tovább erősödött, és a mesterséges intelligenciához való kritikus viszonyulásuk is tudatosabbá vált.

²⁵ Ilyen anakronisztikus nyelvi elemek voltak például a közalkalmazott kifejezés, vagy a jelenkori politikai kontextusban értelmezhető guruló koronák és kampányguru. Anakronisztikus tartalmi elemként jelent meg továbbá a ma már a város képéhez elválaszthatatlanul hozzá tartozó Gyógygödör Borozó, amely azonban csak a 20. század második felében nyitotta meg a kapuit, így 1922-ben még biztosan nem létezett.

²⁶ KINYÓ (2005) 426.

²⁷ BARTA et al. (2025)91-93.

A bemutatott projekt egy speciális tanulási környezetben, a Soproni Széchenyi István Gimnázium digitális pedagógiai osztályában valósult meg, ahol a tanulók rendszeresen használnak digitális eszközöket, és jelentős tapasztalattal rendelkeznek projektalapú tanulási helyzetekben. Ez a kontextus kedvezett a forrásalapú, együttműködésre épülő munkának, valamint a mesterséges intelligencia tanórai alkalmazásának. Azt azonban fontos megjegyezni, hogy a projekt alapvető didaktikai elemei – a helytörténeti téma feldolgozása, a sajtóforrások elemzése, a csoportmunka és a kreatív produktumkészítés – más gimnáziumi osztályokban is alkalmazhatók, megfelelő tanári irányítással és a digitális eszközhasználat szintjéhez igazított módosításokkal. A módszer különösen a felsőbb évfolyamokon lehet hatékony, ahol a tanulók már rendelkeznek azokkal az előzetes történelmi és digitális kompetenciákkal, amelyek a projektmódszer eredményes működéséhez szükségesek.

A foglalkozás sikeres megvalósításában kulcsszerepet játszott a projektmódszer alkalmazása, amely a tanulói aktivitásra, kooperációra és kreatív problémamegoldásra építve lehetővé tette, hogy a diákok ne pusztán befogadói, hanem alakítói legyenek a tanulási folyamatnak. Emellett fontos tényező volt a digitális eszközök megfelelő használata: a Microsoft OneNote felülete és a tanulók számára biztosított hibrid számítógépek lehetővé tették az egyenlő munkakörnyezetet, a közös szerkesztést, az információk rendszerezését és az alkotómunkát. Ebben a digitális keretrendszerben kapott helyet a mesterséges intelligencia is, amelyet a tanulók szöveg- és képgenerálásra, valamint ötletadásra használtak, miközben hangsúlyt kapott az MI által létrehozott tartalmak kritikai ellenőrzése is. Végül lényeges feltétel volt a forrásmunka is: a tanulók korabeli soproni újságcikkek részleteit elemezték, eredeti történelmi szövegekkel dolgoztak. Megtapasztalták, hogy miként jelennek meg a politikai álláspontok, az előítéletek és a propagandisztikus elemek a sajtóban, és ezáltal gyakorolták a történelmi források kritikus értelmezését. Mindez olyan tanári szerepfelfogást feltételezett, amelyben a pedagógus nem elsősorban ismeretközlőként, hanem újfajta tanárszerepben: a tanulási folyamatot szervező és koordináló facilitátorként^{28, 29}

A bemutatott projekt eredményeinek értékelésekor fontos néhány korlátot is figyelembe venni. A vizsgálat egyetlen osztály, vagyis egy viszonylag kis létszámú tanulócsoporthoz tartozott, ezért az eredmények általánosíthatósága korlátozott. A projektmódszer alkalmazása emellett jelentős időráfordítást igényel mind a tanórai munka, mind a tanári előkészítés szempontjából. Végül a megvalósítás feltételei sem minden iskolában adódtak: a digitális eszközökre épülő munkakörnyezet, a

²⁹ Vö.: PRIEVARA–NÁDORI (2018, 58-66) és ÓHIDY (2005, 101)

csoportmunkához szükséges tanórai időkeret, valamint a projektalapú tanulásban jártas tanulói közösség egyaránt szükséges a projekt sikeréhez – a projektmódszerre nyitott pedagógusról nem is beszélve.

Mindezek alapján a bemutatott projekt olyan módszertani megoldást kínál, amely megfelelő feltételek mellett a mindennapi történelemtanítás gyakorlatában is eredményesen alkalmazható.

IRODALOM

- BARTA Róbert – EGÉSZ Tamás – FARKAS Gábor – ISTVÁN Linda (2025): *Az új generáció iskolája. Szakmai beszámoló a „D” osztályjelű, digitális pedagógiai képzésről a 2018-2024. közötti időszakban.* Belső munkaanyag. Soproni Széchenyi István Gimnázium, Sopron.
- BIHARI Péter – KNAUSZ Imre (1997): A mélység elve és a történelemérettségi. *Új Pedagógiai Szemle* 47. évf. 3. sz. 68-80.
- BORHEGYI Péter – Dr. NÁNAY Mihály (2022): *Történelem tankönyv 11.* Oktatási Hivatal, Budapest
- DR. BORONKAI Szabolcs – dr. GIANONE András – KORMOS Zoltán – dr. KOVÁCS Örs – SIMONKAY Márton (2022): *Történelem 11.* Szent István Társulat, Budapest
- EISNER, Isabel – PILZ, Franziska (2026): Dem geschichtsspezifischen Einsatz von KI auf der Spur. Eine hochschuldidaktische Untersuchung der Anwendungsstrategien von Lehramtsstudierenden im Kontext von Geschichtsunterricht. *Die Hochschullehre*. 12. évf. 4. sz. 34-49.
<https://die-hochschullehre.de/articles/10.3278/HSL2604W> (Letöltés: 2026. április 7.)
- F. DÁRDAI Ágnes – KAPOSÍ József (2021): A történelemtanítás elmúlt 30 éve (1990-2020) – Helyzetkép és perspektíva. *Magyar Pedagógia* 121. évf. 2. sz.
<https://doi.org/10.17670/MPed.2021.2.137>
- F. DÁRDAI Ágnes (2007): A problémaorientált történelemoktatás koncepciója. *Új Pedagógiai Szemle* 57. évf. 11. sz. 49-59.
- HUNYADI-BUZÁS Éva – HOMÁNÉ MÓRA Éva (2023): Vissza az Árpád-korba! – projekt a 6. osztályban. *Történelemtanítás (L.VIII.) Új folyam, XIV. évfolyam* 1-2. sz.
<https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2023/05/hunyadi-buzas-eva-homane-mora-eva-vissza-az-arpad-korba-projekt-a-6-osztalyban-14-01-11/> (Letöltés: 2025. január 8.)
- JESZENSZKI Kornélia (2026): „Ha te lettél volna ott...” avagy hogyan értsük meg a történelem szereplőit? – Történelmi empátia játékos elemekkel a történelemórán.

<https://corvinak.hu/velemeney/2026/01/20/ha-te-lettel-volna-ott-avagy-hogyan-ertsuk-meg-a-tortenelem-szereploit-tortenelmi-empatia-jatekos-elemekkel-a-tortenelemoran> (Letöltés: 2026. március 2.)

KEREPESZKI Róbert (2024): Történészek, „digitális történelem” és a mesterséges intelligencia. *Történelemtanítás, (LIX.) Új folyam XV. évfolyam 1-2. sz.* <https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2024/06/kerepeszki-robort-torteneszek-digitalis-tortenelem-es-a-mesterseges-intelligencia-15-01-02/https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2024/06/kojanitz-laszlo-a-tortenelmi-empatia-fejlesztese-15-01-03/> (Letöltés: 2026. március 10.)

KINYÓ László (2005): A magyar történelmi események, korszakok, megítélése a 7. és 11. évfolyamos tanulók körében végzett kérdőíves vizsgálat eredményei alapján. *Magyar Pedagógia, 105. évf. 4. sz.* 409-432.

KNAUSZ, Imre (1994): Töprengés a történelemtanításról. *Iskolakultúra, IV. évf. 1-2. sz.* 134-142.

KNAUSZ Imre (2011): Kell-e nekünk a projektpedagógia? *Tani-tani Online.*

<https://www.tani-tani.info/kell-e-projektpedagogia> (Letöltés: 2026. április 9.)

KNAUSZ Imre (2015): *A múlt kútjának tükre. Töprengés a történelemtanítás céljairól.* Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc, 2015.

KOJANITZ László (2024): A történelmi empátia fejlesztése. *Történelemtanítás, (LIX.) Új folyam XV. évfolyam, 1-2. sz.*

<https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2024/06/kojanitz-laszlo-a-tortenelmi-empatia-fejlesztese-15-01-03/> (Letöltés: 2026. március 10.)

KŐMŰVES Edina (2024): Mesterséges intelligencia a történelemtanításban – útkeresés és problematikák. *Történelemtanítás (LIX.) Új folyam XV. évfolyam, 1-2. sz.*

<https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2024/06/kojanitz-laszlo-a-tortenelmi-empatia-fejlesztese-15-01-03/> (Letöltés: 2026. március 10.)

LÉNÁRD András – PRIEVARA Tibor (2020): *Digitális pedagógia a közoktatásban.* EKE, Eger.

<https://www.oktatas2030.hu/wp-content/uploads/2020/10/digitalis-pedagogia-a-kozoktatásban.pdf> (Letöltés: 2024. április 6.)

MAKK Gábor (2012): „Ki tud többet az Európai Unióról?” A projekt, mint fejlesztési módszer a történelemtanulásban és –tanításban. *Történelemtanítás (XLVII.) Új folyam III. évf. XXVII. évf. 3-4. sz.*

<https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2013/01/makk-gabor-ki-tud-tobbet-az-europai-uniorol-a-projekt-mint-fejlesztési-módszer-a-tortenelemtanulásban-es-tanításban-03-02-02/> (Letöltés: 2026. április 26.)

- MAKK Gábor (2020): „Az út a fontos, nem az út vége!” A portfólió mint fejlesztési módszer adaptivitása a történelemtanulásban és -tanításban. In: F. DÁRDAI Ágnes – KAPOSZI József – KATONA András (szerk.): *A TÖRTÉNELEMTANÍTÁS a történelemtanításért. Válogatás a Történelemtanítás online folyóirat írásaiból (2010–2020)*. Magyar Történelmi Társulat, Budapest, 2020. 212-234.
- ÓHIDY Andrea (2005): Az eredményes tanítási óra jellemzői. Kooperatív tanulási formák a gyakorlatban. *Új Pedagógiai Szemle* 55.évf. 12. sz. 100-108.
- PRIEVARA Tibor – NÁDORI Gergely (2018): *A 21. századi iskola. Kézikönyv az iskola digitális transzformációjához*. Enabler, Budapest, 2018.
- SZÁRAY Miklós (2022): *Történelem 11. a középiskolák számára*. Oktatási Hivatal, Budapest
- TASCHEK Zoltán (2018): Az 1922. évi nemzetgyűlési választások Sopronban, *Múltunk* 63. évf.1. sz. 50-86.
- Történelem kerettanterv a gimnáziumok 9-12. osztálya számára.* (2020)
https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/kerettanterv/Tortenelem_K.docx (Letöltés: 2025. április 22.)
- Történelem részletes érettségi vizsgakövetelmény.* (2021)
https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/erettsegi/vizsgakovetelmenye_k2024/tortenelem_2024_e.pdf (Letöltés: 2025. április 22.)
- VAJDA Barnabás (2024): A történelmi empátia kérdéséhez. *Történelemtanítás (LIX.) Új folyam XV. évfolyam* 3. sz.
<https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2024/11/vajda-barnabas-a-tortenelmi-empatia-kerdeséhez-15-03-04> (Letöltés: 2026. március 14.)
- ZOGLOWEK, Herbert (2018): Der Lehrer im 21. Jahrhundert - Ein Berufsstand im Wandel? In: RABENSTEINER, Pia-Maria – HOLZ, Oliver –MICHIELSEN, Melissa (szerk): *Teacher Education, Sustainability and Development*, Münster, Lit Verlag. <https://www.researchgate.net/publication/340084635> (Letöltés: 2025. április 13.)